

L'esplendor del gòtic mallorquí

'Mallorca gòtica', l'exposició que s'inaugura a Barcelona el 17 de desembre, permetrà admirar una part del llegat gòtic mallorquí que el Taller de Restauració de Belles Arts del Museu de Mallorca recupera gràcies al patrocini de la Banca March i de la Fundació Joan March.

Després de segles d'imparable procés de degradació, part del llegat gòtic mallorquí ha començat a ser restaurat. El Taller de Restauració de Belles Arts del Museu de Mallorca, gràcies al patrocini de la Banca March i de la Fundació Joan March, està fent una restauració sistemàtica i continuada d'aquest riquíssim fons artístic, una part del qual serà exposat a Barcelona, al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), entre el 17 de desembre i el febrer, i posteriorment viatjarà a Palma per ésser exposada a sa Llotja entre l'abril i el juliol.

El llegat gòtic. A l'època medieval, Ciutat de Mallorca era un focus importantíssim del comerç de tota la Mediterrània. Un bon exemple n'és l'existència de l'escola mallorquina de cartografia, coneguda arreu del món, amb excepcionals dibuixants de mapes, els bruixolers, el que avui en diríem cartògrafs, però que en aquella època eren quelcom més que simples —que no és poc— dibuixants de mapes. Eren vertaders artistes que en el seus tallers del barris mariners de Ciutat "bevien" infor-

mació de la marineria, que navegava arreu del món conegut, per confeccionar obres d'art en forma de mapes. Els noms de Jafudà i Abraham Cresques són coneguts com els més alts exponents d'aquesta

famosa escola de cartografia illenca que no era sinó el reflex d'una Mallorca oberta a la Mediterrània occidental i a tot el món. Una illa i una societat, en fi, per a la qual la mar no era frontera sinó via de comunicació. Una societat així, evidentment, havia de ser de segur rica en cultura.

Joana Maria Palou, conservadora de Belles Arts del Museu de Mallorca explica que "d'aquella Mallorca, relacionada amb tot el Mediterrani, especialment amb la Corona Catalanoaragonesa, i també amb tot el món conegut, se'n deriva una immensa riquesa patrimonial i cultural". És la Mallorca gòtica. Un llegat artístic riquíssim que es va anar formant mercès a la creació que es feia a Mallorca, d'artistes il·lencs o arribats de fora, i de la importació.

Un patrimoni que sofrí la decadència dels segles posteriors. Moltes d'aquelles peces del gòtic mallorquí han desaparegut o s'han fet malbé per culpa de l'agressió natural del pas del temps i, sobretot, per una conservació deficient. Ara, finalment, aquest tresor gòtic comença a veure la fi del túnel gràcies a la restauració.

El taller de restauració. El Museu de Mallorca, amb un considerable fons propi d'art medieval —a

JOAN CELIA

més d'altres èpoques històriques— és de titularitat estatal, amb la gestió cedida a la comunitat autònoma balear a través de la Conselleria de Cultura. La qüestió, però, és que els recursos econòmics públics, com reconeix la conservadora Joana M. Palou, no són suficients per dur a terme les actuacions necessàries: “La qüestió més important seria poder conservar tot el fons en les condicions adequades, fer una tasca de prevenció, i aplicar la restauració només quan sigui necessari.”

Afortunadament, i igual que va passar amb el fons de documentació històrica de l'Arxiu Històric del Regne de Mallorca (vegeu EL TEMPS, núm. 751) el Govern balear va tenir, el 1997, la sort de trobar una entitat privada que s'implicà en la recuperació d'aquest patrimoni cultural. La Banca March, juntament amb la

JOAN CELIA

Diverses mostres d'art escultòric gòtic religiós mallorquí que es podran veure a l'exposició 'Mallorca Gòtica'. Aquesta exposició s'inaugurarà a Barcelona el 17 de desembre i a l'abril arribarà a Palma.

Fundació Joan March, signà un acord de col·laboració amb la Conselleria de Cultura, per tal de patrocinar el Taller de Restauració de Belles Arts del Museu de Mallorca, que funciona des de la

primavera passada. “Una iniciativa –diu Palou– que per a nosaltres és bàsica ja que ens permet, primer, anar recuperant el fons propi del Museu i, després, a poc a poc, establir convenis amb al-

JOAN CELIA

El taller de restauració de Belles Arts del Museu de Mallorca funciona des de la primavera passada. A l'esquerra i dalt al centre, dues peces en procés de restauració. Dalt a la dreta i baix, peces ja restaurades.

El procés de restauració és lent i complicat. Requereix prou recursos econòmics que han estat possibles gràcies al patrocini de la Banca March i la Fundació Joan March.

tres entitats per restaurar altres fons.”

La conservadora explica que, de fet, la majoria de les peces de l'exposició "Mallorca gòtica" que s'han restaurat en el taller són propietat del bisbat de Mallorca, i que ja s'han fet altres col·laboracions amb ajuntaments, com el cas de la restauració de la patrona de Pollença, Nostra Dona dels Àngels, una peça de finals del XIV que està al Museu Municipal de Pollença.

En el Taller hi treballen dues becàries, dirigides pels restauradors del mateix museu. "L'objectiu principal –diu Plou–, evidentment, és el de prevenir qualsevol agressió, és a dir, deixar cada peça en les condicions correctes perquè es pugui conservar. Quan no hi ha més remei se sotmet la peça al procés de restauració." Un procés que és lent, ja que es fa manualment i amb molta paciència. Es neteja a fons la peça amb productes especials, es dictamina la "consolidació" que cal fer-li (reposició física de la matèria perduda) segons sigui de fusta, marès... Si és necessari s'introdueix un component que permeti donar més consistència al suport físic, es desinfecta –una passa essencial en el cas de la fusta–, es consolida també la pintura...

El criteris de restauració, explica Palou, no són uniformes: "La veritat és que depèn molt de quina

peça sigui. Per exemple, no és el mateix restaurar una peça de devoció, que una de museu. No és el mateix que a una peça li falti un tros per culpa de la degradació, o que tenguí una mutilació fruit de les incursions pirates musulmanes, ja que aleshores la mateixa mutilació seria també un valor cultural important afegit a la peça..." L'objectiu, sigui quin sigui el criteri a seguir, sempre és el mateix: aturar la degradació i intentar que la intervenció sigui la mínima necessària, però que permeti recuperar i preservar el valor històric i artístic de la peça.

L'exposició. Què és aquesta "Mallorca gòtica" que es podrà admirar a Barcelona i Mallorca? D'entrada és molt més que simple art. "És –diu Joana Palou–, sobretot, el reflex de la riquesa cultural de la Mallorca medieval. Hi són representats tots els grans tallers de l'època, amb peces que provenen de la cort papal d'Avinyó, del nord d'Europa, de Gènova... Són prop de 70 peces, unes fetes a Mallorca per artistes mallorquins o d'origen forà, i moltes d'altres importades. En conjunt són, ja dic, el reflex de conceptes i modes de tot Europa que conflueixen a Mallorca; és l'exemple més clar de l'enorme activitat comercial, i cultural, de la Mallorca medieval."

JOAN CELIÀ

Entre les peces que es mostren destaca una Anunciació (1320-25) "d'una qualitat excepcional, i que segurament no n'hi ha cap de semblant ni al Louvre", diu Palou. Una altra Anunciació, de marbre probablement de Carrara, va ser tallada en algun dels tallers italians més importants de la primera meitat del segle XIV. Una marededéu sagraria, amb una caixa interior que servia, se suposa, per a guardar-hi l'eucaristia. És una mostra d'aquestes marededéus, que se'n feren moltíssimes a Mallorca, ja que fins el segle XVI fou com una moda, la qual cosa permet que a l'illa s'hi trobi la millor col·lecció del món d'aquest tipus d'escultura religiosa. També hi ha mostres, menys, del gòtic civil, com una Carta de Navegació (s. XV), de Vallseca, que es troba al Museu Marítim de Barcelona; la *Cadira d'Alfàbia* (finals XV), decorada amb la llegenda de Tristany i Isolde o, en fi, el *Fresc de la Conquesta de Mallorca*, de finals del XIII, que per primera vegada es podrà veure a Mallorca. A més, s'hi poden veure obres fetes a Bèlgica, Anglaterra, Alemanya, França...

Tot plegat, una ocasió excepcional per poder admirar una part de l'art gòtic de Mallorca que, gràcies al patrocini de la Banca March i la Fundació Joan March, es va restaurant. Una iniciativa que permet aturar el procés de degradació i preservar per al futur aquest riquíssim fons artístic.

Miquel Payeras